

บทที่ 5

แบบจำลองเงินเฟ้อ

การอธิบายกระบวนการเกิดเงินเฟ้อโดยใช้แบบจำลองคณิตศาสตร์ เป็นอีกวิธีหนึ่งนอกเหนือไปจากการอธิบายเชิงพรรณนา ซึ่งแม้แบบจำลองคณิตศาสตร์จะมีข้อดีตรงที่สามารถทำให้เห็นข้อสรุปได้อย่างชัดเจน แต่ก็มีข้อจำกัดตรงที่มีข้อสมมติตายตัวในการวิเคราะห์ ข้อสรุปที่ได้จึงมีความน่าเชื่อถือภายใต้ข้อสมมติเท่านั้น

บทนี้จะเป็นการอธิบายแบบจำลองเงินเฟ้อ 4 แบบจำลองคือแบบจำลองเงินเฟ้อจากการบวกกำไรเพิ่ม (Mark-up model) แบบจำลองเงินเฟ้อจากการคาดคะเนราคา (Expectational model) แบบจำลองเงินเฟ้อจากผู้นำด้านค่าจ้าง (Wage - leadership model) และแบบจำลองโครงสร้าง (Structural model) สองแบบจำลองแรกจะมีความเกี่ยวข้องกันโดยจะนำเอาบางสมการของ Mark-up model มาปรับใช้เพื่ออธิบาย Expectational model ส่วนแบบจำลองสุดท้าย เป็นแบบจำลองที่นักเศรษฐศาสตร์กลุ่ม Structuralist ศึกษาจากกรณีภาวะเงินเฟ้อเรื้อรังในละตินอเมริกา

5.1 แบบจำลองเงินเฟ้อจากการบวกกำไรไว้ในราคาสินค้า (Mark-up model)

โดยทั่วไป ราคาสินค้าจะถูกกำหนดขึ้นได้จาก 3 วิธี ด้วยกันคือ

1) ราคาสินค้าถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทานของสินค้าในตลาด

ราคาที่ถูกระบุโดยวิธีนี้ จะเป็นที่ยอมรับด้วยกันทั้งสองฝ่ายภายใต้เงื่อนไขของการแข่งขันสมบูรณ์ ซึ่งจะเรียกว่า ราคาดุลยภาพ (equilibrium price) ราคาในระดับนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามภาวะอุปสงค์และอุปทานของตลาด โดยทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย จะไม่สามารถมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงราคาได้ ดังนั้น กลไกราคา (price mechanism) จึงสามารถทำหน้าที่ของมันได้อย่างอิสระภายใต้กลไกการแข่งขันสมบูรณ์

2) ราคาสินค้าถูกกำหนดโดยการกำหนดของภาครัฐ

รัฐบาลอาจกำหนดราคาสินค้าบางชนิด เมื่อเห็นว่ามีควมจำเป็นต้องนำเอานโยบายควบคุมราคา(price control)มาใช้ ซึ่งการกำหนดราคาสินค้าภายใต้้นโยบายการควบคุมราคาดังกล่าวอาจเป็นไป 2 ลักษณะคือ การกำหนดราคาขั้นสูง(ceiling price)และการกำหนดราคาขั้นต่ำ(floor price) ทั้งนี้รัฐบาลจะกระทำต่อเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ในด้านการจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจในขณะนั้นๆ ราคาสินค้าที่ถูกกำหนดโดยวิธีนี้ จึงอาจเป็นไปเพียงชั่วคราวระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งหากปัญหาที่เกิดขึ้นเบาบางลงหรือหมดไป รัฐบาลก็จะยกเลิกการกำหนดราคาควบคุมดังกล่าวไป อย่างไรก็ตาม การกำหนดราคาขั้นสูงของรัฐบาล ก็อาจจะเป็นสาเหตุให้เกิดเงินเฟ้อประเภทที่เรียกว่า repressed inflation ได้ ดังได้อธิบายไว้ในบทที่ 1

3) ราคาสินค้ากำหนดโดยผู้ผลิตที่มีอำนาจผูกขาดในตลาด การตั้งราคาของผู้ผลิตโดยวิธีนี้ ผู้ซื้อจะยอมรับเมื่อตลาดสินค้าเป็นตลาดของผู้ขาย(seller's market) ทั้งนี้เนื่องจากผู้ผลิตหรือผู้ขายที่มีอำนาจผูกขาดยอมที่จะกำหนดราคาและปริมาณ เพื่อให้ตนได้รับกำไรสูงสุดได้เสมอ โดยวิธีนี้ ผู้ผลิตหรือผู้ขายจะสามารถกำหนดราคา โดยบวกกำไรที่ตนต้องการไว้ในราคาสินค้า หรือกล่าวได้ว่าราคาที่ผู้ผลิตกำหนดจะได้จากการนำเอาต้นทุนต่อหน่วยมาบวกกับกำไรต่อหน่วยที่ตนต้องการ ซึ่งกำไรที่บวกเพิ่มดังกล่าวอาจคำนวณเป็นเปอร์เซ็นต์เทียบกับต้นทุนต่อหน่วยก็ได้ นั่นคือ

$$\begin{aligned} \text{ราคา} &= \text{ต้นทุนต่อหน่วย} + t (X \times \text{ต้นทุนต่อหน่วย}) & (5.1) \\ &= (1 + t X) \times \text{ต้นทุนต่อหน่วย} \end{aligned}$$

ค่า X ในสมการ(5.1) หมายถึง สัดส่วนกำไรเทียบกับต้นทุนต่อหน่วย เช่น ค่า X เท่ากับ $1/10$ หรือ $2/5$ หมายความว่า ถ้าต้นทุนต่อหน่วยเท่ากับ 10 บาท หรือ 5 บาท ผู้ขายจะบวกกำไรเข้าไปเท่ากับ 1 บาท หรือ 2 บาทตามลำดับ ดังนั้น ถ้า X คูณกับต้นทุนต่อหน่วยจึงมีค่าเท่ากับกำไรต่อหน่วยที่ผู้ขายต้องการ และหากต้องการจะคำนวณเป็นเปอร์เซ็นต์

ก็จะทำได้โดยเอา 100 คูณเข้าไปเป็น 100X ตัวอย่างเช่น ถ้า $X = 1/10$ แสดงว่าผู้ขาย กำหนดกำไรที่ต้องการไว้เท่ากับ 10% ของต้นทุนต่อหน่วย ซึ่งคำนวณได้จาก

$$100 \times X = 100 \times (1/10) = 10\%$$

อย่างไรก็ดี อาจจะเปลี่ยนแปลงสมการ(5.1) เพื่อหาค่าอื่นๆ ที่ต้องการก็ได้ นั่นคือ
กำไรต่อหน่วย = ราคา - ต้นทุนต่อหน่วย = $X \times$ ต้นทุนต่อหน่วย (5.2)

$$\text{หรือ } X = \frac{\text{ราคา} - \text{ต้นทุนต่อหน่วย}}{\text{ต้นทุนต่อหน่วย}} \quad (5.3)$$

การกำหนดราคาสินค้าของผู้ผลิตที่มีอำนาจผูกขาดในตลาดสินค้า โดยการบวกอัตรากำไรที่ต้องการเข้าไปในราคาสินค้านี้ จะเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อได้ กล่าวคือ ถ้าต้นทุนการผลิตสูงขึ้น จนทำให้กำไรลดลง ผู้ผลิตก็จะเพิ่มราคาสินค้าตามต้นทุนการผลิตและปรับอัตรากำไรของตนให้สูงขึ้น เพราะฉะนั้น ถ้าผู้ผลิตผลิการะการเพิ่มของต้นทุนเข้าไปในราคาสินค้า ประกอบกับการใช้อำนาจผูกขาดในตลาดสินค้าหรือใช้การรวมตัวกับผู้ผลิตรายอื่น กำหนดราคาสินค้าสูงขึ้น โดยการเพิ่มอัตรากำไรที่ต้องการเข้าไปในราคาสินค้าด้วยแล้วก็จะไปนำสู่ภาวะเงินเฟ้อได้ ทั้งนี้เพราะแม้ผู้ผลิตจะปรับราคาตามต้นทุนที่เพิ่ม ก็ยังเป็นสาเหตุให้เกิดเงินเฟ้อด้านต้นทุนได้อยู่แล้ว ยิ่งเมื่อผู้ผลิตบวกกำไรเพิ่มเข้าไปอีกและเป็นกำไรส่วนเกิน (excess profit) ด้วย จึงยิ่งเป็นการเพิ่มแรงกดดันเงินเฟ้อให้รุนแรงขึ้น ซึ่งนี่เองที่เป็นลักษณะของเงินเฟ้อจากการบวกกำไรหรือ mark-up inflation

เราอาจศึกษากระบวนการเกิดเงินเฟ้อจากการปรับเพิ่มราคาสินค้าในรูปของ mark-up ได้ โดยใช้แบบจำลอง ดังต่อไปนี้

$$P = \beta_1 W - \beta_2 G + \beta_3 S + \eta \quad (5.4)$$

จากสมการ(5.4) กำหนดให้ p หมายถึง เปอร์เซนต์การเพิ่มของดัชนีราคา หรือก็คือ อัตราเงินเฟ้อ(rate of inflation) w หมายถึง เปอร์เซนต์การเพิ่มของดัชนีรายได้ค่าจ้างต่อหัว (percentage increase in an index of wage - earning per man) g หมายถึง เปอร์เซนต์การเพิ่มขึ้นของดัชนีการผลิตต่อหัว(percentage increase in an index of output per man) s หมายถึง เปอร์เซนต์การเพิ่มขึ้นของดัชนีต้นทุนที่มีใช้แรงงานต่อหน่วยของผลผลิต (percentage increase in an index of unit non-labor cost) และ m หมายถึง เปอร์เซนต์การเพิ่มขึ้นของดัชนีกำไรที่ผู้ผลิตบวกเพิ่ม (percentage increase in an index of mark-up factor)

จากความสัมพันธ์ที่ได้มาจากสมการ(5.1) ราคาถูกกำหนดจากเงื่อนไข

$$\text{ราคา} = (1 + X) \times \text{ต้นทุนต่อหน่วย}$$

ดังนั้น เปอร์เซนต์การเพิ่มของราคาระหว่างคาบเวลาปัจจุบันกับคาบเวลาที่แล้วของผู้ผลิตแต่ละราย จะถูกกำหนดสมการ(5.5) ได้เป็น

$$\hat{p} = \hat{m} + \hat{c} \quad (5.5)$$

ซึ่ง $\hat{p}$ หมายถึง เปอร์เซนต์การเพิ่มขึ้นของราคาระหว่างคาบเวลาปัจจุบันและคาบเวลาที่แล้ว $\hat{m}$ หมายถึง เปอร์เซนต์การเพิ่มขึ้นของ $(1+X)$ หรือ mark-up factor ระหว่างคาบเวลาปัจจุบันและคาบเวลาที่แล้ว $\hat{c}$ หมายถึง เปอร์เซนต์การเพิ่มขึ้นของต้นทุนต่อหน่วย สมการ(5.5) นี้ จะให้ผลลัพธ์ที่น่าพอใจ ก็ต่อเมื่อ $\hat{m}$ และ $\hat{c}$ มีค่าต่ำ ซึ่งค่า $\hat{p}$ ในสมการ(5.5) จะเป็นค่าโดยประมาณเท่านั้น ซึ่งจะเข้าใจได้ดียิ่งขึ้นถ้าพิจารณาจากตัวอย่างต่อไป

	ต้นทุนต่อหน่วย	กำไรที่บวกเพิ่มเข้า (%)	ราคา
ช่วงเวลา ที่ 1	100	20	120.00
ช่วงเวลา ที่ 2	105	21	127.05

ดังที่ทราบมาแล้วว่า เปอร์เซ็นต์การเพิ่มของราคาเท่ากับเปอร์เซ็นต์การเพิ่มขึ้นของต้นทุนต่อหน่วยบวกกับเปอร์เซ็นต์การเพิ่มของ $(1+X)$ ดังนั้น เปอร์เซ็นต์การเพิ่มของต้นทุนต่อหน่วยเท่ากับ 5 ในขณะที่เปอร์เซ็นต์การเพิ่มของ $(1+X)$ หรือ mark-up factor เท่ากับ $(1.21 - 1.20) / 1.20 \times 100 = 0.833$ ดังนั้น ถ้าคิดตามสมการ(5.5) แล้ว จะได้ว่า เปอร์เซ็นต์การเพิ่มของราคาเท่ากับ $5 + 0.833 = 5.83$ ซึ่งค่านี้ใกล้เคียงกับเปอร์เซ็นต์การเพิ่มของราคาที่เป็นจริงคือ $(7.05/120) \times 100 = 5.875$

สมการ(5.5) แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง $p^{\wedge}$ $m^{\wedge}$ และ $c^{\wedge}$ ในกรณีของหน่วยผลิตหรือผู้ขายเพียงรายเดียวซึ่งถ้าขยายความสัมพันธ์ดังกล่าวให้ครอบคลุมทั้งระบบเศรษฐกิจ จะได้ว่า

$$P = m + c \quad (5.6)$$

โดยที่ p m และ c ยังมีความหมายคล้ายกับสมการ(5.5) ผิดกันตรงที่ p m และ c นี้ได้รวมพฤติกรรมของผู้ขายทั้งหมดที่อยู่ในภาคการผลิตซึ่งมีการกำหนดราคาแบบ mark-up pricing

ค่า c อาจกำหนดความสัมพันธ์ในรูปของสมการได้ดังนี้

$$c = \beta_1 n + \beta_2 s \quad (5.7)$$

ซึ่ง n หมายถึง เปอร์เซ็นต์การเพิ่มของดัชนีต้นทุนค่าจ้างต่อหน่วย และ s หมายถึง เปอร์เซ็นต์

เห็นว่าการเพิ่มขึ้นของดัชนีต้นทุนที่มีใช้แรงงานต่อหน่วยของผลผลิตในภาคการผลิตที่มีการตั้งราคาแบบ mark-up pricing ส่วนค่า β_1 และ β_2 เป็นค่าคงที่ซึ่งผลบวก $\beta_1 + \beta_2 = 1$

อาจพิสูจน์ได้ว่าผลบวกของ $\beta_1 + \beta_2 = 1$ ได้ ดังนี้

กำหนดให้ ต้นทุนต่อหน่วยของผู้ผลิตแต่ละรายเท่ากับ C โดยต้นทุนต่อหน่วยที่เป็นแรงงานเท่ากับ N และต้นทุนต่อหน่วยที่มีใช้แรงงาน (เช่น ต้นทุนวัตถุดิบ) เท่ากับ S ดังนี้

$$C_0 = N_0 + S_0 \quad \text{ในคาบเวลาที่แล้ว}$$

$$\text{และ} \quad C_1 = N_1 + S_1 \quad \text{ในคาบเวลาปัจจุบัน}$$

$$\text{เพราะฉะนั้น} \quad \frac{C_1 - C_0}{C_0} = \frac{(N_1 + S_1) - (N_0 + S_0)}{N_0 + S_0}$$

$$= \frac{(N_1 - N_0) - (S_1 - S_0)}{N_0 + S_0}$$

$$= \frac{(N_1 - N_0)}{N_0} \frac{(N_0)}{N_0 + S_0} + \frac{(S_1 - S_0) + (S_0)}{S_0} \frac{(S_0)}{N_0 + S_0}$$

$$\text{ถ้าให้} \quad \hat{n} = \frac{N_1 - N_0}{N_0} \quad \text{และ} \quad \hat{s} = \frac{S_1 - S_0}{S_0}$$

$$\text{จะได้} \quad \beta_1^* = \frac{N_0}{N_0 + S_0}$$

$$\text{และ} \quad \beta_2^* = \frac{S_0}{N_0 + S_0}$$

$$\text{ดังนั้น} \quad \beta_1^* + \beta_2^* = \frac{N_0}{N_0 + S_0} + \frac{S_0}{N_0 + S_0} = 1$$

เพราะฉะนั้น เมื่อพิจารณาต้นทุนในการผลิตของผู้ผลิตทั้งหมดในระบบเศรษฐกิจ จะได้ว่า

$$C = \beta_1 n + \beta_2 S \quad (5.7)$$

ค่า n ถูกกำหนดจากความสัมพันธ์ระหว่าง w และ g เป็น

$$n = w - g \quad (5.8)$$

ซึ่งค่า w หมายถึง เบอร์เซ็นต์การเพิ่มของดัชนีรายได้ค่าจ้างต่อหัว (หรือต่อชั่วโมง) ในภาคการผลิตที่มีการตั้งราคาแบบ mark-up pricing สมการ(5.8) มีคุณสมบัติเหมือนกับสมการ(5.5) เพราะค่า n เป็นเพียงค่าโดยประมาณซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จะเชื่อถือได้มากต่อเมื่อ g มีค่าน้อย

เมื่อเอาสมการ(5.8) แทนค่าลงในสมการ(5.7) แล้วเอาผลลัพธ์ที่ได้แทนค่าลงในสมการ(5.6) จะได้

$$P = \beta_1 w - \beta_1 g + \beta_2 S + m \quad (5.9)$$

สมการ(5.9) แสดงว่า เบอร์เซ็นต์การเพิ่มของดัชนีราคาที่เป็น mark-up price ระหว่างคาบเวลาปัจจุบันและคาบเวลาที่แล้ว จะหาได้จากผลรวมของแต่ละพจน์ทางด้านขวาของสมการ(5.9) ซึ่งสมการนี้จะใช้เป็นสมการหลักในการวิเคราะห์เงินเฟ้อของ mark-up model

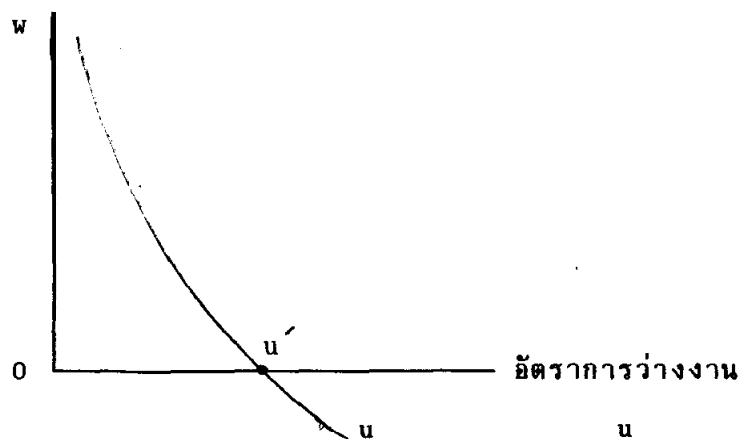
สมการกำหนดพฤติกรรมของ w ถูกกำหนดโดย

$$w = \phi(u, p^*) \quad (5.10)$$

ซึ่งค่า u ในสมการ(5.10) นี้ หมายถึง การว่างงานในคาบเวลาปัจจุบันซึ่งเทียบเป็นเปอร์เซ็นต์กับอุปทานของแรงงานทั้งหมด หรืออาจเรียกว่า อัตราการว่างงานในคาบเวลาปัจจุบันก็ได้และค่า p^* หมายถึงเปอร์เซ็นต์การเพิ่มของดัชนีราคาที่เป็น mark-up price ในคาบเวลาใดเวลาหนึ่งในอดีต สมการนี้จึงมีความหมายว่าเปอร์เซ็นต์การเพิ่มของดัชนีรายได้ค่าจ้างต่อหัว(w) ถูกกำหนดจาก u และ p^*

เมื่อพิจารณาสมการ(5.10) แล้ว จะเห็นได้ว่า ถ้ากำหนดค่า p^* ไว้คงที่ ค่าของ w จะเพิ่มขึ้นเมื่อค่า u ลดลง และถ้ากำหนดค่า u ไว้คงที่ ค่า w จะเพิ่มขึ้น เมื่อ p^* เพิ่มขึ้น เราอาจเขียนกราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง w และ u เมื่อค่า p^* คงที่ได้ ดังรูปที่ 5.1

อัตราการเปลี่ยนแปลงค่าจ้าง

รูปที่ 5.1 เส้นฟิลลิปส์ระยะสั้นก่อนมี mark-up pricing

จากรูปที่ 5.1 เส้น u ตัดแกนอัตราการว่างงานที่ u' ซึ่งแสดงว่าเมื่อ $w = 0$ อัตราการว่างงาน จะเท่ากับ u' เส้น u เป็นเส้นที่มีความชันเป็นลบและมีความชันมากเมื่อ u มีค่าน้อยลงหรือ $dw/du < 0$ และ $d^2w/du^2 > 0$ ซึ่งเส้น u นี้ก็คือเส้นฟิลลิปส์นั่นเอง

แบบจำลองที่ว่าด้วยการตั้งราคาแบบ mark-up price ซึ่งใช้อธิบายกระบวนการเกิดเงินเฟ้อจะอาศัยสมการหลักที่สำคัญ 2 สมการ คือ สมการที่ (5.9) และ (5.10) ซึ่ง

มีตัวแปรอยู่ 6 ตัว คือ p (ทั้งที่เป็นค่าในคาบเวลาปัจจุบันและในคาบเวลาที่แล้ว) w g s m และ u โดยที่ตัวแปร 2 ตัวแรก คือ p และ w เป็นตัวแปรที่ไม่ทราบค่า ส่วนตัวแปรที่เหลืออีก 4 ตัวเป็นตัวแปรที่รู้ค่าได้จากข้อมูล ดังนั้นค่าของ p (ทั้งในคาบเวลาปัจจุบันและอดีต) และ w จึงถูกกำหนดจากค่าของ g s m และ u ภาวะเงินเฟ้อจะเกิดขึ้นตามการวิเคราะห์ของแบบจำลองนี้เมื่อค่าของ g s m และ u ที่เลือกมาใช้มี time paths ที่เหมาะสม

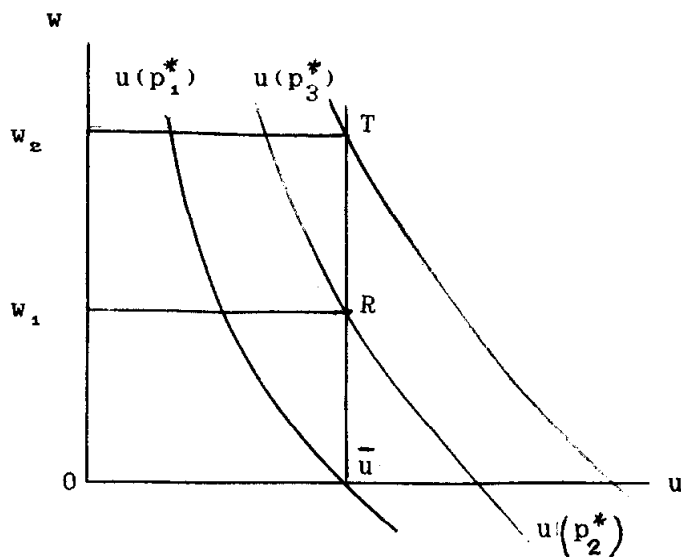
เริ่มต้นโดยการกำหนดให้ค่า s และ m คงที่และเท่ากับ 0 g มีค่าคงที่ และ $w = p$ อัตราการว่างงานอยู่ที่ u' ซึ่งในสถานการณ์เริ่มต้นนี้ p (อัตราเงินเฟ้อ) เท่ากับ 0 ซึ่งหมายความว่า ดัชนีราคาซึ่งคำนวณจาก mark-up price มีค่าคงที่

ต่อมาสมมติว่า สถานการณ์เริ่มต้นถูกรบกวนจากการเพิ่มของดัชนีต้นทุนต่อหน่วยที่มีใช้แรงงาน (s) เช่น เพิ่มจาก 100 เป็น 105 ในคาบเวลาต่อมา ซึ่งจะเท่ากับเพิ่มขึ้น 5% การเพิ่มค่าของค่า s อาจมีสาเหตุมาจากการเพิ่มของราคาวัตถุดิบภายในประเทศ หรือการลดค่าเงินตราในประเทศ ซึ่งจะทำให้วัตถุดิบที่สั่งเข้ามาจากต่างประเทศมีราคาสูงขึ้น

เมื่อค่า s เพิ่มขึ้นจะมีผลให้ค่า p เป็นบวกในคาบเวลาต่อมา ซึ่งแสดงว่าได้เกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้นแล้ว และเมื่อพิจารณาจากสมการ (5.9) จะเห็นได้ว่า สมการที่ค่า s เพิ่มขึ้นในขณะที่ m มีค่าเป็น 0 นั้น p จะมีค่าเป็นบวก นอกจากนี้ เมื่อดูจากสมการ (5.10) จะพบว่า การที่ค่า p เพิ่มขึ้นจะทำให้เส้นฟิลลิปส์เคลื่อนไปทางขวามือดังรูปที่ 5.2 ทั้งนี้ เนื่องจากว่า เมื่อ u คงที่ w จะเพิ่มขึ้นต่อเมื่อ p เพิ่มขึ้น และทราบได้ที่ u ยังคงที่อยู่ที่ $\bar{u}$ w ก็จะมีค่าบวกถ้าค่า p เป็นบวก

อย่างไรก็ดี ถ้ากำหนดให้ค่า g และ m คงที่และเท่ากับ 0 ต่อไป และกำหนดให้ s กลับมาเท่ากับ 0 อีกในคาบเวลาต่อมาในขณะที่ w มีค่าเป็นบวก ตามสมการ (5.9) จะแสดงให้เห็นว่าค่า p ยังคงเป็นบวกต่อไปอีก เส้นฟิลลิปส์ใหม่ก็จะเคลื่อนไปทางขวาของเส้นเดิมดังรูปที่ 5.2 นั่นคือ เส้นฟิลลิปส์จะเริ่มต้นจาก $u = \bar{u}$ และ $w = 0$ บนเส้น $u(p^*_1)$

ต่อมาเมื่อ s เพิ่มขึ้นจนทำให้ระดับราคาสูงขึ้นเป็น p_2^* เส้นฟิลลิปส์จะเปลี่ยนเป็น $u(p_2^*)$ ซึ่งระบบเศรษฐกิจจะอยู่ ณ จุด R โดยที่ $u = \bar{u}$ และ $w = w_1$ ต่อมา เมื่อภาวะเงินเฟ้อขยายตัวออกไป p จะเพิ่มขึ้นอีกเป็น p_3^* เส้นฟิลลิปส์จะเปลี่ยนไปเป็นเส้น $u(p_3^*)$ ระบบเศรษฐกิจจะอยู่ ณ จุด T ซึ่ง $w = w_2$ และ u ยังคงที่ อยู่ที่ระดับ $\bar{u}$

รูปที่ 5.2 การปรับตัวของเส้นฟิลลิปส์กรณี mark-up pricing

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า การที่ต้นทุนการผลิตของผู้ผลิตสูงขึ้น ผู้ผลิตจะผลักภาระไปยังผู้ซื้อโดยการเพิ่มอัตรากำไรที่ดั้งไว้แต่เดิม เพื่อชดเชยการเพิ่มขึ้นของต้นทุน ซึ่งผลกระทบที่ตามมา จะทำให้ระดับราคาสูงขึ้น และเกิดแรงกดดันเงินเฟ้อ กระบวนการเกิดเงินเฟ้อจะเกิดรุนแรงมากยิ่งขึ้นถ้าหากการเพิ่มราคาสินค้าของหน่วยผลิตหนึ่งขยายกว้างออกไป เช่น ผู้ผลิตรายอื่นต้องซื้อสินค้าในราคาที่สูงขึ้น ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ผู้ผลิตรายอื่นๆ จึงเพิ่มอัตรากำไรของตนให้สูงขึ้น การปรับตัวสูงขึ้นของระดับราคาก็จะครอบคลุมทั่วไปทั้งระบบเศรษฐกิจ นอกจากนี้การที่ราคาสินค้าสูงขึ้น ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น คนงานอาจเรียกร้องค่าจ้างเพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้ผู้ผลิตต้องเพิ่มอัตรากำไรสูงขึ้นไปอีก การเกิดเงินเฟ้อก็จะยิ่งรุนแรงขึ้น

5.2 แบบจำลองเงินเฟ้อที่เกิดจากการคาดคะเน (The Expectational Model)

แบบจำลองเงินเฟ้อที่เกิดจากการคาดคะเนราคา^๓ เป็นส่วนที่แยกมาจาก Mark-up model โดยที่แบบจำลองนี้ จะประกอบด้วยสมการหลักที่สำคัญ 2 สมการด้วยกัน ซึ่งได้แก่

$$P = \mu / (u) t p e \quad (5.11)$$

$$dp^e = \theta(p - p^e) \quad (5.12)$$

จากสมการที่กำหนดข้างต้น p หมายถึง เปอร์เซนต์การเพิ่มขึ้นของดัชนีราคาที่เกิดขึ้นในคาบเวลาปัจจุบัน u หมายถึง อัตราการว่างงานเป็นเปอร์เซนต์กับอุปทานของแรงงานทั้งหมด P^e หมายถึง เปอร์เซนต์การเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาที่มีการบวกกำไรเพิ่ม (mark-up price index) ซึ่งผู้ผลิตคาดว่า จะเกิดขึ้นในคาบเวลาปัจจุบัน dp^e หมายถึง ส่วนเปลี่ยนแปลงของ P^e ในระหว่างคาบเวลาปัจจุบันและคาบเวลาที่แล้ว และ θ เป็นค่าคงที่ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 สมการทั้งสองจะมีตัวแปรไม่ทราบค่าอยู่ 2 ตัวคือ p และ p^e ส่วน u เป็นค่าที่ได้จากข้อมูล จึงเป็นตัวกำหนดค่าของ p และ p^e

สมการ (5.11) เป็นสมการที่ปรับปรุงมาจากสมการ (5.9) และ (5.10) ของหัวข้อ 5.1 ภายใต้อธิษสมมติว่า

- (ก) ต้นทุนการผลิตมีเพียงต้นทุนแรงงานเพียงอย่างเดียว หรือค่าของ σ_u เท่ากับ 0
- (ข) ดัชนีผลผลิตต่อหัวเพิ่มขึ้นในอัตราคงที่ ดังนั้น g จึงมีค่าคงที่ และให้เท่ากับ r
- (ค) อัตรากำไรที่ผู้ผลิตบวกเข้าไปในราคาสินค้ามีค่าคงที่ และเท่ากับ 0 ดังนั้นสมการ (5.9) จึงอาจเขียนใหม่ได้เป็น

$$p = w - r \quad (5.13)$$

และจากสมการ (5.10) ในหัวข้อที่แล้ว ซึ่งได้ว่า

$$w = c \cdot p^* \quad (5.10)$$

อาจกำหนดใหม่เป็น

$$w = h(u) + p^e \quad (5.14)$$

จากสมการ (5.10) จะพบว่า เส้นกราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง u และ w ถูกกำหนดโดยค่า p^* ในแต่ละระดับ และจากสมการ (5.14) ถ้ากำหนดให้ p^e มีค่าคงที่ จะสามารถหาเส้นแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง u และ w ได้ ซึ่งทั้งสมการ (5.10) และสมการ 5.14 ต่างก็เป็นสมการเส้นฟิลลิปส์เช่นเดียวกัน แต่สมการทั้งสองมีข้อต่างกันว่า สมการ (5.10) ไม่ได้บอกให้รู้ถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง p^* ที่มีต่อ w ซึ่งเมื่อกำหนดให้ u คงที่และ p^* เพิ่มขึ้น 1% โดยที่ค่า u คงที่ ก็จะทราบแต่เพียงว่า w จะไม่เพิ่มขึ้นด้วยเท่านั้น แต่จะไม่สามารถทราบถึงขอบเขตของการเพิ่มขึ้นของค่า w ได้

เมื่อเอาสมการ (5.14) แทนลงในสมการ (5.13) จะได้

$$P = \left| h(u) - r \right| + p^e \quad (5.15)$$

$$p = \mu u + p^e$$

โดยที่

$$u = h(u) - r$$

ในสมการ (5.12) θ เป็นค่าคงที่ ซึ่งมีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 และจากสมการนี้ จะเห็นได้ว่า ถ้าการคาดคะเนอัตราการเปลี่ยนแปลงระดับราคาเป็นไปอย่างถูกต้อง หรือ $p^e = p$ แล้ว การคาดคะเนอัตราการเปลี่ยนแปลงระดับราคาในคาบเวลาต่อมาจะไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม หรือ $dp^e = 0$ แต่ถ้าอัตราการเปลี่ยนแปลงระดับราคาที่เราคาดคะเนต่ำกว่าอัตรา

การเพิ่มเปลี่ยนแปลงระดับราคาที่เกิดขึ้นจริง หรือ $p^e < p$ แล้วอัตราการเพิ่มเปลี่ยนแปลงระดับราคาที่คาดคะเนในคาบเวลาต่อมาจะสูงขึ้น หรือ $dp^e > 0$ ในกรณีที่อัตราการเปลี่ยนแปลงระดับราคาที่คาดคะเนสูงกว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงระดับราคาที่เกิดขึ้นจริงหรือ $p^e > p$ อัตราการเปลี่ยนแปลงระดับราคาที่คาดคะเนในคาบเวลาต่อมา จะลดลง หรือ $dp^e < 0$ ซึ่งจากผลลัพธ์ที่ได้จากสมการนี้ ทำให้ทราบได้ว่า

- 1) ภาวะเงินเฟ้อจะไม่เปลี่ยนแปลงเมื่อ $dp^e = 0$ หรือเมื่อ $p^e = p$
- 2) ภาวะเงินเฟ้อจะรุนแรงขึ้นเมื่อ $dp^e > 0$ หรือเมื่อ $p > p^e$
- 3) ภาวะเงินเฟ้อจะอ่อนลงเมื่อ $dp^e < 0$ หรือเมื่อ $p < p^e$

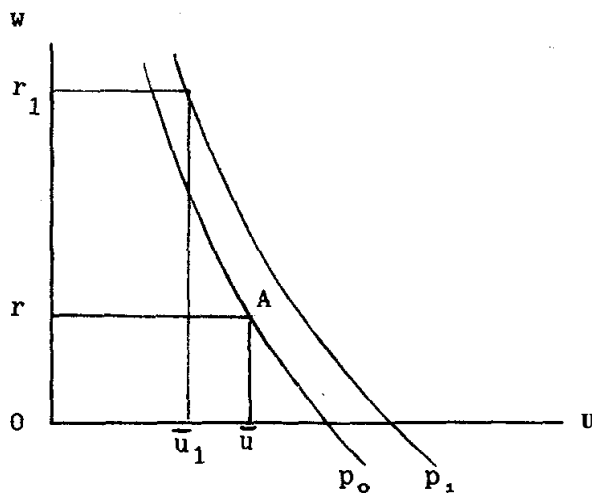
ในสถานการณ์เริ่มต้น ถ้ากำหนดให้ p^e เท่ากับ 0 และค่านี้คงที่ตลอดไป ซึ่งหมายความว่า $dp^e = 0$ และเมื่อ $dp^e = 0$ ตามสมการ(5.12) จะได้ว่า $p = 0$ ด้วยจากสมการ(5.13) เมื่อ $p = 0$ แล้ว w จะเท่ากับกับ r ดังนั้นสมการ(5.14) ในสถานการณ์เริ่มต้น จะเปลี่ยนเป็น

$$r = h(u) \quad (5.14)'$$

ซึ่งในที่นี้ กำหนดให้อัตราการว่างงานอยู่ที่ $\bar{u}$ ในสถานการณ์เริ่มต้น และอัตราการเพิ่มของค่าจ้างเฉลี่ยอยู่ที่ r นั่นคือระบบเศรษฐกิจจะอยู่ที่จุด A บนเส้นฟิลลิปส์ p_0 ดังรูปที่ 5.3 ในสถานการณ์นี้ $w = h(u)$ $p = 0$ $p^e = 0$ และ $w = r$

ต่อมา สมมติว่า มีการใช้นโยบายการคลังเพื่อลดการว่างงาน ทำให้การว่างงานลดลงจาก $\bar{u}$ เป็น $\bar{u}_1$ ซึ่งอาจพิจารณาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการที่อัตราการว่างงานลดลงจาก $\bar{u}$ เป็น $\bar{u}_1$ ได้ดังนี้

- 1) w จะสูงขึ้นจาก r เป็น r_1 ตามเส้นฟิลลิปส์ใหม่ p_1 และเมื่อดูจากสมการ(5.13) ค่า p จะเป็นบวก ซึ่งแสดงว่า ระดับราคามีแนวโน้มสูงขึ้น

รูปที่ 5.3 การเกิดเงินเฟ้อจากการคาดคะเน

2) เมื่อ p เพิ่มขึ้นในขณะที่ p^e ยังคงที่อยู่ที่ $p^e = 0$ ถ้าดูตามสมการ(5.12)แล้ว $p - p^e$ จะมีค่าเป็นบวก และในเวลาต่อมา p^e จะเพิ่มขึ้น และจากสมการ(5.14) เมื่อ p^e เป็นบวก เส้นฟิลลิปส์จะขยับขึ้นไปทางขวามือเป็นเส้น p_1 ในภาวะนี้ จะผลักดันให้เงินเฟ้อรุนแรงขึ้นตราบใดที่ p ยิ่งสูงกว่า p^e

3) การที่ค่า p เพิ่มขึ้นและ $p > p^e$ ถ้าพิจารณาจากสมการ(5.12) จะเห็นได้ว่า $0 < \theta < 1$ ในคาบเวลา p^e จะเพิ่มขึ้นอีก แต่ p^e จะเพิ่มไม่ทันค่า p ภาวะเงินเฟ้อจะรุนแรงขึ้น และทำให้เส้นฟิลลิปส์ขยับไปทางขวามือมากขึ้นทุกที

โดยสรุป แบบจำลองเงินเฟ้อที่ว่าด้วยการคาดคะเน (Expectational model) เป็นการวิเคราะห์กระบวนการเงินเฟ้อโดยอาศัยสมการหลัก 2 สมการ คือ สมการ(5.11) และ สมการ (5.12) ในการวิเคราะห์กระบวนการเกิดเงินเฟ้อได้กำหนดให้อัตราการว่างงานลดลง ซึ่งเมื่ออัตราการว่างงานลดลง ก็จะผลักดันให้อัตราการเปลี่ยนแปลงระดับราคาที่แท้จริง(p)สูงขึ้นและจะส่งผลกระทบต่อไปทำให้ p^e สูงขึ้น เส้นฟิลลิปส์ขยับสูงขึ้นไปทางขวา ซึ่งกระบวนการเกิดเงินเฟ้อจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ตราบใดที่ p^e ยังเพิ่มตามไม่ทัน p

5.3 แบบจำลองเงินเฟ้อจากผู้นำด้านค่าจ้าง (Wage-Leadership Model)

โดยทั่วไป การศึกษาแบบจำลองเงินเฟ้อ อาจจำแนกได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ คือ

ก. แบบจำลองเงินเฟ้อด้านอุปสงค์ เป็นแบบจำลองซึ่งมีข้อมูลด้านอุปสงค์ เป็นตัวแปรในการวิเคราะห์ของอุปสงค์รวมต่อสินค้า องค์ประกอบของอุปสงค์รวมต่อสินค้า อุปสงค์ส่วนเกินต่อสินค้า อุปสงค์รวมต่อแรงงาน ตัวแปรที่ใช้แทนอุปสงค์แรงงาน (เช่น ระดับการจ้างงาน) อุปสงค์ส่วนเกินต่อแรงงาน ตัวแปรที่ใช้แทนอุปสงค์ส่วนเกินต่อแรงงาน (เช่น อัตราการว่างงาน)

ข. แบบจำลองเงินเฟ้อด้านต้นทุนจะศึกษาวิเคราะห์จากตัวแปรอื่นๆ ที่มีใช้ตัวแปรด้านอุปสงค์ เช่น อัตราการเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างและอัตราการเปลี่ยนแปลงของผลิตภาพปัจจัยการผลิต เป็นต้น

ค. แบบจำลองเงินเฟ้อจากการบวกกำไรเพิ่มในราคาสินค้า จะศึกษาจากตัวแปรด้านอัตรากำไรที่ผู้ผลิตกำหนด ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย อัตราการว่างงาน และอัตราการเพิ่มของดัชนีค่าจ้าง

ง. แบบจำลองเงินเฟ้อแบบผสม เป็นแบบจำลองที่ศึกษาจากตัวแปรต่างๆ ทั้งที่เป็นตัวแปรด้านอุปสงค์ ต้นทุน และด้านอื่นๆ ร่วมกัน

แบบจำลอง Wage-Leadership ที่กล่าวในหัวข้อนี้ จัดเป็นแบบจำลองเงินเฟ้อทางด้านต้นทุน ซึ่งในการวิเคราะห์ จะกำหนดให้มีกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีอำนาจในการกำหนดราคา 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นอุตสาหกรรมนำ (leading industries) และอีกกลุ่มหนึ่งเป็นอุตสาหกรรม (following industries) ความแตกต่างระหว่างกลุ่มอุตสาหกรรมทั้งสองคู่ได้จากอัตราการเปลี่ยนแปลงของผลิตภาพ (productivity) โดยที่อุตสาหกรรมนำ จะเป็นอุตสาหกรรมที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงผลผลิตเฉลี่ย ต่อปีปัจจัยการผลิต 1 หน่วย (output per

man) อยู่ในระดับสูงกว่าอุตสาหกรรมตาม และอุตสาหกรรมน่าจะเป็นอุตสาหกรรมที่มีการปรับอัตราค่าจ้างก่อนอุตสาหกรรมตามด้วย อุตสาหกรรมตามจะมีอัตราการเพิ่มของผลผลิตเฉลี่ยต่ำกว่าอัตราการเพิ่มเฉลี่ยของทั้งระบบเศรษฐกิจ นอกจากนี้ จะกำหนดให้อุตสาหกรรมน่ามีทางเลือกในการกำหนดราคา 2 วิธี คือ

1) กำหนดราคาคงที่(หรือเพิ่มราคา) และปล่อยให้รายได้อัตราค่าจ้างต่อหัวที่เป็นตัวเงิน (money wage earning per man) ของคนงานเพิ่มขึ้นในอัตราเดียวกับผลผลิตเฉลี่ยของคนงาน 1 คน หรือ

2) ลดราคาสินค้าลง และจำกัดให้อัตราค่าจ้างตัวเงินเพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำกว่าอัตราการเพิ่มของผลผลิตเฉลี่ยของคนงาน 1 คน

การกำหนดราคาแบบแรก ต้นทุนแรงงานต่อผลผลิต 1 หน่วยจะคงที่ ขณะที่ profit margins คงที่หรือเพิ่มขึ้นในทิศทางเดียวกันกับราคาสินค้า ซึ่งหมายความว่า ถ้าราคาสินค้าเพิ่มขึ้นในขณะที่ต้นทุนเฉลี่ยไม่เปลี่ยนแปลงแล้ว กำไรของผู้ผลิต (profit margin) จะเพิ่มขึ้น ส่วนการกำหนดราคาแบบที่สอง ต้นทุนแรงงานต่อผลผลิต 1 หน่วย จะลดลง ในขณะที่ profit margins ยังคงที่หรือเพิ่มขึ้น ซึ่งแล้วแต่ว่าราคาสินค้าลดลงเท่ากับหรือน้อยกว่าสัดส่วนการลดลงของต้นทุนแรงงานต่อผลผลิตหนึ่งหน่วย ในที่นี้ สมมติให้อุตสาหกรรมน่า ทำตามเงื่อนไขการกำหนดราคาแบบแรก ดังนั้น จะได้ว่า

$$w^1 = g^1 \quad (5.16)$$

โดยที่ w^1 หมายถึง เบอร์เชินด์การเปลี่ยนแปลงของดัชนีรายได้อัตราค่าจ้างต่อหัวที่เป็นตัวเงินในอุตสาหกรรมน่า และ g^1 หมายถึง เบอร์เชินด์การเพิ่มของดัชนีผลผลิตเฉลี่ยของคนงานในอุตสาหกรรมน่า

ข้อสมมติอีกประการหนึ่งคือ ตัวกำหนดที่สำคัญของอัตราการเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างที่

เป็นตัวเงินในอุตสาหกรรมตาม มาจากอำนาจต่อรองของสหภาพแรงงาน ซึ่งสหภาพแรงงานของอุตสาหกรรมตาม จะเรียกร้องค่าจ้างเพิ่มขึ้นตามอุตสาหกรรมนำ โดยยึดเอาอัตราการเพิ่มของค่าจ้างในอุตสาหกรรมนำเป็นเกณฑ์ ดังนั้น เพอร์เซ็นต์การเพิ่มของดัชนีอัตราค่าจ้างตัวเงินในอุตสาหกรรมตามในคาบเวลาใดๆ จะเท่ากับเพอร์เซ็นต์การเพิ่มของดัชนีอัตราค่าจ้างตัวเงินของอุตสาหกรรมนำในคาบเวลาที่แล้ว (previous period) ซึ่งอาจกำหนดเป็นสมการได้ดังนี้

$$w^2 = (w^1)^* \quad (5.17)$$

โดยกำหนดให้ w^2 เป็นเพอร์เซ็นต์การเพิ่มของดัชนีอัตราค่าจ้างตัวเงินของอุตสาหกรรมตามในคาบเวลาปัจจุบัน และ $(w^1)^*$ เป็นเพอร์เซ็นต์การเพิ่มของดัชนีอัตราค่าจ้างตัวเงินในอุตสาหกรรมนำในคาบเวลาที่แล้ว

นอกจากนี้กำหนดให้ เพอร์เซ็นต์การเพิ่มของดัชนีราคาเท่ากับ ผลต่างระหว่างเพอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของอัตราค่าจ้างตัวเงิน และเพอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของดัชนีผลผลิตเฉลี่ยของอุตสาหกรรมนำและอุตสาหกรรมตาม ดังนั้น จะได้ว่า

$$p^1 = w^1 - g^1 \quad (5.18)$$

และ

$$p^2 = w^2 - g^2 \quad (5.19)$$

ซึ่ง p^1 และ p^2 เป็นเพอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาในอุตสาหกรรมนำและอุตสาหกรรมตาม g^1 และ g^2 เป็นเพอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของดัชนีอัตราค่าจ้างตัวเงินในอุตสาหกรรมนำ และอุตสาหกรรมตาม ตามลำดับ ซึ่งเมื่อนำเอาสมการ(5.16) และ (5.17) แทนค่าลงในสมการ(5.18) และ (5.19) จะได้

$$p^1 = 0 \quad (5.20)$$

และ
$$p^2 = (g^1)^* - g^2 \quad (5.21)$$

เพื่อที่จะให้แบบจำลองนี้สมบูรณ์ จะกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติม คือ

$$P = p^2 \quad (5.22)$$

ซึ่ง p เป็นเปอร์เซ็นต์การเพิ่มของดัชนีการราคาของทั้งระบบเศรษฐกิจ และสมการ (5.22) จะเป็นสมการที่สมเหตุสมผล ก็ต่อเมื่อ ดัชนีราคาของภาคการผลิตซึ่งมีการกำหนดราคาแบบ mark-up pricing ถูกกำหนดโดยค่าเฉลี่ยเลขคณิตถ่วงน้ำหนักของดัชนีราคา และเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของดัชนีอัตราค่าจ้างตัวเงินในอุตสาหกรรมนำและอุตสาหกรรมตา ซึ่งอาจพิสูจน์เงื่อนไขที่กำหนดตามสมการ (5.22) ได้ดังนี้

กำหนดให้ p^1 และ p^2 เป็นดัชนีราคาของ อุตสาหกรรมนำ และอุตสาหกรรมตามตัวกำกับล่าง หรือ subscript -1 แสดงถึง คาบเวลาที่แล้ว และให้ p^1 มีค่าเท่ากับ 1 ในคาบเวลาเริ่มต้น เนื่องจากสมการ (5.20) แสดงว่า เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาของอุตสาหกรรมนำ ในคาบเวลาเริ่มต้น (p^1) มีค่าเท่ากับ 0 ดังนั้น จะได้ว่า

$$p = w_1 p^1 + w_2 p^2 = w_1 + w_2 p^2$$

และ
$$p_{-1} = w_1 p^1_{-1} + w_2 p^2_{-1} = w_1 + w_2 p^2_{-1}$$

ซึ่ง w_1 และ w_2 มีค่าคงที่ และ $w_1 + w_2 = 1$ เพราะฉะนั้น

$$p = \frac{p - 1}{p_{-1}} = \frac{w_1 + w_2 p^2 - w_1}{w_1 + w_2 p^2_{-1}} = \frac{w_2 (p^2 - 1)}{w_1 + w_2 p^2_{-1}}$$